

N:o 180.

Af herr **Byström**, om skrifvelse till *Kungl. Maj:t* angående beredande af tillfälle för värnpliktige, som af samvetsbetänkligheter anse sig förhindrade deltaga i militär tjänstgöring, att i stället utföra annat arbete för statens räkning.

År 1898 väcktes i vår Riksdag, såvidt jag vet, den första motion, som yrkade på befrielse från krigstjänst för sådana, som af sin religiösa öfvertygelse ansågo sig förhindrade att låta öfva sig i vapnens bruk.

De personer, som ansågo sig för sitt samvetes skull ej kunna exercera, tillhörde eller tillhöra i flesta fall ett kristligt samfund, som i början kan sägas vara en utbrytning från baptistsamfundet i Sverige. Den person, som härvid kom att spela en betydande roll, var predikanten Helge Åkesson, hvilken af sina bekanta plögade kallas Helge, och efter honom kallades det samfund han kan sägas hafva bildat: »helgeaner». Nu mer benämna de sig »fribaptister». I en del frågor hafva de samma uppfattning som kväkarne eller vännernas samfund. Särskildt gäller detta läran om de kristnas förhållande till krigstjänsten.

I den ofvan nämnda motionen relaterades flera exempel på huru samvetsömna ynglingar blifvit behandlade, dömda och kastade i fängelse, och huru för dem oftast enda utvägen varit för att undgå upprepade domar och fängelsestraff att emigrera till ett land, där man haft mera respekt för den religiösa öfvertygelsen, än hvad fallet många gånger varit i Sverige.

Frågan var emellertid ny för Riksdagen, och lagutskottet, till hvilket ärendet hänvisades, kunde ej finna någon utväg till lösning af densamma. Det yrkade därför enhälligt afslag på motionens framställning. Men då frågan kom inför kamrarne, hade herr S. A. Hedin ett så lifligt anförande, att det öfvertygade Andra Kammaren om, att man borde besluta att sända en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om närmare utredning. Ur herr Hedins vackra och varmhjärtade tal, som alltfort är behöfligt för att belysa denna fråga, må anföras:

»Nu är det visserligen så, att jag för min del icke kan förstå, att samvetsbetänkligheter skola möta mot lagens bud: Du skall öfvas i vapnets bruk till försvar för dina närmaste, för allt som är dig kärt och dyrbart, för ditt land. Jag kan icke förstå det. Men hvad rätt har väl jag att sätta mitt omdöme öfver andras, att förklara, att mitt samvete är ett upplyst samvete och de andras ett vilsefördt samvete — hvad rätt har jag därtill? Det spørsmålet kan väl träda fram för något hvar af oss, om vi erinra oss, att den fråga, som motionären har bragt å bane, är en mycket gammal fråga, att den kristna kyrkans historia har från hennes äldsta dagar antecknat namnen på martyrer, som lidit döden för sin vägran att bära vapen. Om vi erinra oss, att längre fram i mänsklighetens historia, i nyare tider, ett religiöst samfund, hvars vackra roll i mänsklighetens, om jag så får säga, religiöst-moraliska utvecklingshistoria icke är okänd för någon, »Vännernas» samfund, eller, för att begagna ett namn, som en gång var, men numera icke är ett öknamn, »Kväkarnes» samfund — att de hyste samma åsikt som de martyrer från andra och tredje seklet efter Kristus, om hvilka jag nyss talade — när vi tänka på dem, så hafva vi anledning allesammans att ställa till oss det spørsmålet: Hafva vi rätt att sätta vårt kalla förståndsresonemang mot dessas varma, lefvande känsla och tro? Nej, vi hafva det icke. Eller skall jag säga, att lag, hvilken den än må vara, står så högt, är så oantastlig, att det icke sker dem, som trotsa den, annat än rätt, när de för detta sitt trots dömas till det straff, lagen bestämmer?

Nej, säger jag. Icke står jag här för att predika olydnad mot lagen, men jag kan icke underlåta att påminna därom, att det ofta har inträffat, att i samtiden en minoritet och i framtiden ett flertal, för att icke säga eftervärlden, enhälligt har prisat och berömt dem, som i trots mot lagen, för sitt trots mot lagen dömts till straff och lidande för sin tro, och om hvilka vi nu erkänna: Dessa hafva befordrat mänsklighetens framsteg. Om det är så, som en prästman i Stockholm för någon tid sedan ut-

tryckte sig, att vi numera alla här i landet »från konungasonen till och med torpardottern» få fritt bekänna vår öfvertygelse i religiösa ting, hvem, hvilka hafva vi mest att tacka för de vunna framstegen, om icke dem, som, för icke länge sedan här i landet, med visshet om hvad öde de gingo till mötes, bekände sin tro, afföllo från den rena evangeliska läran och dömdes till landsförvisning, eller dem, som, därför att de på en söndag, tillsammans med ett antal oskylda, läst »Fader vår» och några kapitel ur bibeln, dömdes till böter, förvandlade jämte böterna för sabbatsbrott till fängelse vid vatten och bröd. De ha i större mån än de, som skrifvit och talat för samvetsfriheten, här i landet varit samvetsfrihetens föregångsmän och banbrytare. Därför få vi icke säga om hvar och en, som trotsar lagen för samvetsfrihetens skull: Han är en lagbrytare, han är sitt straff värd.»

Kungl. Maj:t hänsköt sedermera frågan till värnpliktskommitténs bepröfvande, hvilken kommitté visserligen gjorde det medgifvandet, att den fann det »synnerligen önskvärdt, om ändring kunde åstadkommas i det förhållandet, att värnpliktig vid upprepad, af samvetsbetänkligheter föranledd vägran att deltaga i vapenöfning måste dömas till frihetsstraff på längre tid», men kommittén kunde icke finna någon utväg till lindring i de straff, som tilldömdes ifrågavarande värnpliktige.

Vid 1901 års riksdag väcktes frågan på tal ånyo genom motion i Andra Kammaren. I denna motion anföres ett flertal personer, hvilka på grund af samvetsbetänkligheter vägrat deltaga i krigstjänst och därför ädömts och undergått kortare eller längre frihetsstraff af ända till mer än två års straffarbete. Motionären hemställde, »att Riksdagen behagade för sin del besluta, att § 2 i värnpliktslagen af den 5 juni 1885 med senare gjorda ändringar måtte erhålla följande ändrade lydelse.

Från värnpliktens fullgörande frikallas:

a) _____

b) den, som af samvetsskäl ej kan förmås att låta sig vapenöfvas; dock är sådan värnpliktig skyldig att i den ordning, Konungen äger närmare bestämma, under tid motsvarande minst den stadgade öfningstiden för kronans räkning uträtta annat arbete, som för den värnpliktige kan anses lämpligt.»

Särskilda utskottet n:o 1, som hade motionen till behandling, fann visserligen, att »de förhållanden, som motionären berört, onekligen ej sällan äro af synnerligen ömmande beskaffenhet», men utskottet fann sig likväl icke kunna tillstyrka bifall till det gjorda yrkandet, utan ansåg sig böra hemställa, »att Riksdagen måtte, med erkännande af ifrågavarande motions

behjärtansvärda syfte, uttala sig för önskvärldheten däraf, att genom särskildt af Kungl. Maj:t meddeladt stadgande vederbörande truppbefälhafvare bemyndigas att, i den mån omständigheterna kunde därtill föranleda, meddela värnpliktige, som funnes hysa samvetsbetänkligheter mot vapentjänst, befrielse från sådan tjänst och i stället använda dem till annan lämplig tjänstgöring vid truppen». Utskottets hemställan bifölls i Första Kammaren med 86 ja mot 50 nej och i Andra Kammaren med 124 ja mot 70 nej, som tillföll ett under diskussionen framställt förslag.

I enlighet med Riksdagens beslut utfärdade sedermera Kungl. Maj:t ett cirkulär, hvori vederbörande regementschefer bemyndigades att befria ifrågavarande värnpliktige från den egentliga vapentjänsten och i stället använda dem till annat arbete vid truppen.

Bland andra, som mycket gladdes öfver det, som sålunda gjorts, var dåvarande statsrådet och chefen för landförsvaret, herr Crusebjörn. Ty för honom liksom för en stor mängd officerare inom armén var det och är det smärtsamt att se dessa samvetsömma beväringssynglingar blifva straffade.

För många samvetsömma beväringssynglingar vardt detta cirkulär till stort gagn. En humanare och något mera förstäelig behandling kommo dem till del.

Emellertid blef ej frågan fullständigt löst. Det finnes nämligen årligen, om ej så många, så dock några värnpliktige, som vägra deltaga i allt slags militärtjänstgöring och som skäl därför anföra, att sådan tjänstgöring är stridande emot deras religiösa uppfattning, hvilka ynglingar för sådan vägran ådömas längre eller kortare fängelsestraff.

Som exempel härpå må först anföras ur en motion, som väcktes 1907 af herr J. Lindgren i Islingby, hvilken själf tillhör fribaptisterna:

»På den mötesplats, hvilken jag bor närmast, har år 1905 en yngling ådömts en månads fängelsestraff; samma yngling dömdes andra gången 1906 till fyra månaders fängelse, hvilket straff han äfven aftjänat. En annan yngling dömdes å samma plats förra året för enahanda vägran till två månaders fängelse. Hela antalet inom riket, som af anförda skäl vägra deltaga i militärtjänstgöring, kan icke säkert uppgifvas, men torde sannolikt icke öfverstiga ett tiotal årligen.»

Geodeten vid rikets allmänna kartverk herr H. Melander, som kanske mer än de flesta andra känt deltagande med de samvetsömma beväringssynglingar, som dömts till straff, har samlat följande förteckning på dem, som ådömts straff för vägran att öfva sig i vapnens bruk, sedan det ofvannämnda kungl. cirkuläret utkom.

»En yngling, Matteus Andersson från Björksta i Västmanland, dömdes inför krigsrätt å Salbohed den 6 juni 1902 till 1 månad och 6 dagars fängelse.

En annan yngling, Adrian Johansson från Habo i Västergötland, dömdes likaledes *efter* densamma skrivelsens utfärdande till 2 månaders straffarbete.

Beväringsmannen Nils Bengtson från Rönnarp i Ottarp dömdes å Ljungbyhed till 2 månaders fängelse.

Predikanten A. Hansson från Orsa blef likaledes fängslad. Han hämtades af fjärdingsmannen och bortfördes tillsammans med en för mordgärning misstänkt person. Den ene stod risken att blifva straffad som mördare, och den andre skulle för *åttonde* gången bestraffas, för att han ej ville låta sig vapenöfvas.

Tur Eriksson från Orsa slapp undan med 4 dygns vaktarrest.

Detsamma gjorde Johan Johansson från Malung.

Och en äldre krigstjänstvägrare, Hellström, fick 6 dygns vaktarrest.

På liknande sätt dömdes de samvetsömme jämväl år 1903.

En yngling, Märten Olsson å Ljungbyhed, fick vaktarrest i 5 dagar, sedan han först hade blifvit ställd under läkareobservation i och för utrönandet af, om han till äfventyrs verkligen kunde vara klok.

Victor Olsson i Stockholm fick likaledes 8 dagars arrest.

På samma sätt dömdes de samvetsömme år 1904.

Af 13 eller 14 krigstjänstvägrare blefvo då ej mindre än 10 gudfruktiga ynglingar dömda till fängelse i ända till 2 och 3 månaders tid.

År 1905 dömdes äfvenledes flera, af hvilka en fick ända till 4 $\frac{1}{2}$ månads straffarbete, och år 1906 hafva likaledes flera ynglingar blifvit ganska hårdt bestraffade, hvaribland särskildt en ung fotograf i Kilafors, af hvars arbete en fattig moder och syskon varit beroende.

Senare ha religiösa krigstjänstvägrare blifvit dömda, såsom en A. Fredriksson från Dingtuna, Västmanland, samt en David Björkman, likaledes från Västmanland.

En P. Söderlind ifrån Alfta blef också dömd 1908. Redan för flera år sedan blef han fängslad för sin krigstjänstvägran. Under de närmast följande åren synes man ha låtit honom vara. Men 1908 blef han plötsligt gripen och omedelbart afförd ända upp till Luleå, utan att man ens beredde honom tillfälle att delgifva sina anhöriga, hvad som hade händt honom, och utan att, efter hvad det säges, han hade fått inställningsorder sig tillställda. I Luleå dömdes han så till 6 månaders fängelse — ej för

samvetsbetänkligheter, hvilket han fortfarande hade, utan för *rymning*, såsom man kallade det.

Uti en skrifvelse till Konungen sökte en i Stockholm boende person sommaren 1908 utverka *nåd* åt bemälda Söderlind, hvilken är känd som en from och aktningssvärd person. Skrifvelsen hade till följd förfrågningar vid fängelset, om S. verkligen önskade blifva benådad, hvarpå fängelse-direktören uppsatte åt S. en personlig nådeansökan. Men denna blef *afslagen*.»

Såsom exempel på det sinnelag, som utmärker ifrågavarande beväringssmän, tillåter jag mig att ur ett par bref anföra något. Båda breffen äro skrifna till predikanten A. Hansson, förut omnämnd. Det första är dateradt Växjö länsfängelse den 20 december 1906:

»Haf hjärtligt tack för ditt för mig kärkomna bref af den 25/11. Då tillfälle gifves, vill jag härmed söka att besvara det och äfven nämna om mina förhållanden och erfarenheter. Herren har enligt sitt löfte varit mig nära, så att jag fått äga tröst, frid och hopp så godt som oafbrutet hela tiden jag varit här. Tiden har hittills gått jämförelsevis fort. Jag har fått syssla med skomakeri nästan hela tiden, sedan jag kom hit. Får äfven mottaga besök, mottaga mat och köpa mat, så mycket jag vill. Bröderna Lanner, Sjögren och F. Pettersson voro hos mig den 9 d:s.

Bröderna här i staden ha varit hos mig en gång förut. Dessutom får jag dagligen mig tillsändt kaffe m. m. från vännerna här. För några dagar sedan fick jag matvaror mig tillsända ända från Tingsryd, som ligger omkring fyra mil härifrån. I nöden visar det sig icke allenast, hvilka som äro Jesu minsta bröder, utan också hvilka som känna igen dem. Hvilken stor lön har icke detta med sig att få tjäna Kristus enligt hans undervisning i Matt. 25: 31—46, men hvilken förlust att draga sig undan! Jag har ock fått bref från flera bröder.

Herren vare lof och tack för allt!

Någon af de sista dagarna i nov. var här i fängelset inspektion af en s. k. byråchef från Stockholm.

Han hade äfven något samtal med mig och ansåg, att jag borde göra krigstjänst. Som stöd för läran om själf försvar anförde han lärjungen Petrus, då han med sitt svärd högg af öfversteprästens tjänares öra. Jag anförde då Jesu ord till Petrus: »Stick ditt svärd tillbaka i dess rum; ty alla de, som taga till svärd, skola förgås med svärd». Ja, det besannas nog på sin bestämda tid äfven detta; de ohörsamma människorna dödas af det svärd, som går ut från Jesu mun, Upp. 19: 21. Ack, måtte därför

människorna besinna, hvad som tillhör deras frid, och älska Gud och hvarandra, såsom Kristus lär. Detta bådade ju änglarna för herdarna i Betlehem, då de för dem förkunnade Kristi födelse.

Mina tankar ha mer än vanligt väckts till att bedja för konungen och all öfverhet, sedan jag kom hit.

Fängelsepersonalen här är vänlig och human. Här råder för öfrigt ordning, punktlighet, renhet och snygghet. Detta allt äro ju goda ting, som nog uträtta mera på fångarnas förbättring än under förra tider, då fångelserna, enligt beskrifning, voro helt annorlunda. Då jag jämför de förhållanden, som jag nu befinner mig uti här, med den prässning jag utstod i sept. månad på Kronobergshed, är det som för den, som varit ute för en svår resa på hafvet men slutligen kommer in uti en lugn hamn. Gud vare högtlofvad, att icke frestelsernas vredgade böljor fingo uppsluka mig! Han, Kristus, som fordom döptes i lidandets eld, var med och är med och kommer att vara med ända hem till hvilans sköna land. O, härliga tid, när jubelåret ingår! Sällt det folk, som förstår evangelii jubelklang. De få dagligen vandra i Guds ansiktets ljus och fröjdas i och genom honom.

Om jag lefver till den 12 jan., är jag fri från denna plats.

Mattias Rydén.»

Det andra brevet är skrivet i år. Sedan brefskrifvaren tackat för förböner, bref, icke mindre än 182 stycken, etc., säger han:

»Glädjens med mig, och prisen Herren, som genom sin stora nåd har uppehållit mig och bevarat mig från vansinne, död och undergång.

Som jag knappast äger någon rätt att tala något ord till medfångar, kunde jag ej hålla mig utan en dag skref sången: Öppet står Jesu förbarmande hjärta etc. och vid ett tillfälle lade in i en cell jämte något af mitt öfverblifna bröd till en af fångarna, som led så förfärligt, att håret på någon vecka höll på att falla från hans hufvud. Detta blef emellertid uppmärksammat af vakten och rapporterad. Följden häraf blef, att jag ej såsom förut fick komma ut på handräkning, utan fick vara innestängd i cellen. Jag kände mig dock fri i anden samt lycklig öfver att jag aktades värdig lida något för vittnesbördet om Jesu förbarmande kärlek.

Men efter någon dag började ett lidande till kroppen, troligen mest förorsakadt af längtan, nedsatta krafter m. m., så att jag fruktade mycket för utgången och kände mig nästan därän att bli vansinnig. Men se,

Lejonet af Juda har segrat, och genom detsamma är segern gifven. Detta fick äfven jag erfara. Lovadt vare Herrens namn!

Om en månad en morgon i dagbräckningen, när jag stod vid fönstret och betraktade sången: Sion klagar med stor smärta etc., och den ena tåren efter den andra droppade ned på den hårda stenplattan, öppnades dörren, och jag blef tillsagd att återgå till min förlorade befattning såsom städare. Emedan detta är förenadt med mycket arbete samt ansvar, har tiden sedan gått jämförelsevis fortare än under vistelsen endast i cellen. Och genom en br. inspektors många besök och tjänster för mitt välbefinnande har jag fått känna mig mycket tröstad. Herren löne honom jämte alla vänner när och fjärran för alla kärleksbevisningar mot mig!

Jag har känt det mycket dyrbart att få fira minnet af vår frälsares födelse och hans stora förnedring för oss ringa och ovärdiga. Må vi, älskade vänner, högt uppskatta honom och i ringhet och ödmjukhet troget följa och tjäna honom, vännen framför alla andra vänner utkorad bland många tusenden.

Sänden härmed min hjärtligaste hälsning till alla i Herren älskade vänner!

Eder i riket och bedröfvelsen delaktige br

P. Söderlind.»

Det förefaller nästan egendomligt, att man här i landet kan bevilja frihet från krigstjänst åt de tusentals ynglingar, som begära tillstånd att få utvandra till Amerika, men om det är fråga om några få samvetsömma beväringSynglingar, som begära frihet från vapenöfning, då kan det ej gå för sig. Flere af dessa hafva ju ock farit till Amerika.

Emellertid kan det nu tyckas vara inskränkt af dessa ynglingar att inte kunna för sitt samvetes skull uträtta arbeten vid exercisen, men de resonera så, att den som lagar mat åt truppen är delaktig med truppen, och den som laddar bössan är delaktig med den, som skjuter med densamma.

Hvad åter beträffar den uppfattningen, att Jesu lära skulle vara emot krigsväsendet, må sägas, att de ifrågavarande ynglingarna eller det ofvannämnda samfundet ej äro alldeles ensamma om den meningen. Såsom exempel härpå må till en början anföras några ord af lektor P. Waldenström, som man just icke har anledning befara, att han är någon antimilitarist. Han yttrade vid ett tillfälle, då denna fråga diskuterades i Andra Kammaren, bland annat följande:

»Jag har velat säga, att man icke får för svårigheters skull affärda en fråga, som i alla fall icke låter affärda sig, utan oemotståndligt fordrar sin lösning. Man kan dock icke genom lag reglera människors öfvertygelse. Det finnes och kommer säkerligen alltid att finnas personer, som läsa den heliga skrift på sådant sätt, att de däri icke kunna se annat än att hon, som de från barndomen lärt att betrakta såsom Guds ord, förbjuder dem att bära vapen. Och man måste taga hänsyn till dessa personer och deras af öfvertygelse föranledda samvetsbetänkligheter. — — — — —

Att det går för sig att i vårt land införa ändring i bestående förhållanden i detta afseende, kan så mycket mindre falla mig in att betvifla, som jag vet, att man, såsom redan anförts, till och med i Ryssland måst gifva vika för samvetsbetänkligheter hos mennoniterna. Kväkarne både i England och Amerika äro befriade från värnplikt.»

Och i sina Förklarande anmärkningar öfver Nya Testamentet säger herr Waldenström bland annat öfver Luk. 3: 14: »Huruvida en kristen kan göra krigstjänst, är för öfrigt en fråga, som Nya Testamentet icke afgör.»

Att man kan komma till den öfvertygelsen, att deltagande i krigstjänsten är orätt, framgår äfven af hvad professor Nathan Söderblom säger i sin skrift: »Jesu bergspredikan och vår tid.» Det heter: »Mot vederställningsrätten uppställer Jesus här den skarpaste motsats. Såsom vi hafva sett i de andra antiteserna, gälla Jesu ord äfven denna gång utan hvarje inskränkning. 'Stå icke emot den som är ond', vill säga: allt yttre våld, äfven det, som sker med öfverhetens hjälp (Meyer), är uteslutet för Jesu lärjungar. I stället för själf försvar med våldets medel träder den lidande kärleken, som väcker blygsel och vinner segrar genom sin öfvermänskliga storhet.»

I den första kristna tiden var det ej få, som hyste stora betänkligheter mot krigstjänsten. Att så var fallet, framgår af bland annat yttrandet af professor Viktor Rydberg i hans »Kulturhistoriska föreläsningar» och af professor Adolf Harnach i hans »Militia Christi». Och läser man hvad professor O. E. Lindberg säger i »Framtidens kristendom», så synes det, som om vi skulle gå en tid till mötes, då den, som mest förverkligar det kristna idealet, skulle vara mycket obenägen att gå med i krigstjänsten.

Med det jag nu framdragit afser jag icke att ingå på frågan, om den kristne är förbjuden att deltaga i kriget eller ej, utan jag har blott velat

framhålla, att, om några nu för tiden känna sig af sitt samvetes öfvertygelse hindrade att fullgöra krigstjänsten, dessa haft före sig sådana, som uppfattat saken på samma sätt. Och att straffa år efter år samvetsömma beväringssynglingar är någonting motbjudande och upprörande. Det känna också många af dem, som skola vaka öfver dylika fångar. Som exempel härpå må anföras följande, som fängelsepredikanten vid Östersunds länsfängelse, regementspastor P. Öberg, i sin till fångvårdsstyrelsen ingifna ämbetsberättelse för år 1905 yttrat:

»Bland årets fångar har en varit föremål för mitt särskilda deltagande och intresse. Det var en yngling, som nu för andra gången aftjänade honom ådömdt straff för vägran att fullgöra sin vapenöfning såsom värnpliktig — hans vägran var förestafvad af religiösa skrupler. Jag inser visserligen svårigheten uti att stifta och tillämpa några undantagslagar för sådana personer, men bittert var att se denne yndlings ödmjuka lidande för sin tros skull.»

Den stora svårigheten kan ju nu vara att veta, huru man skall kunna ordna förhållandena med hänsyn till dessa samvetsömma. På sin årskonferens 1906 gjorde fribaptistsamfundet följande framställning, som ju går ut på att staten skall låta krigstjänstvagrarna uträtta för statens räkning annat arbete:

»Efter öfverläggning angående frågan om hvad som kan göras för de af samfundets värnpliktiga söner, som på grund af sin religiösa tro och öfvertygelse vägra att deltaga i krigstjänstgöring enades mötet, som var representeradt af de flesta af samfundets lokalförsamlingar i riket af mellan 200 à 300 medlemmar, om följande uttalande:

»Då det visat sig, att flere af samfundets värnpliktiga söner trots det, att de i en följd af år ådömts kortare och längre fängelsestraff för sin vägran att deltaga i militärtjänstgöring, ändå icke låta sig bevekas därtill, torde därmed vara ådagalagdt, att grundade skäl förefinnas för deras vägran.

Då vi dessutom äro öfvertygade, att denna vägran icke dikterats af trots mot öfverheten — hvilken vi, enligt skriftens lära, anse bör äras, äfvensom att enhvar bör fullgöra skyldigheterna mot stat och samhälle, — utan af rent religiösa motiv, våga vi anse, att fängelsestraff icke borde tillämpas på ifrågavarande värnpliktiga, då sådana straff icke gagna hvarken dem eller staten.

På grund häraf anhåller samfundet i underdånig vördnad, att statsmakterna behagade vidtaga åtgärder, att sådan värnpliktig, som anser sig

af religiösa skäl förhindrad att deltaga i vapenöfning eller annan tjänstgöring vid truppen, må i stället beredas möjlighet att för statens räkning utföra annat arbete, skildt från all militärtjänstgöring, eller på annat lämpligt sätt fullgöra de skyldigheter, som staten, i stället för värnplikt, ålägger honom.»

Huru villiga dessa samvetsömma personer äro att underkasta sig hvad som helst eljest, blott de slippa öfva sig i vapnens bruk, framgår äfven af följande yttrande i den motion, som herr Lindgren i Islingby frambar 1907:

»Som jag för min del, åtminstone för närvarande, icke kan finna någon annan möjlighet till lösning af frågan, än att dessa värnpliktige beredas tillfälle att, i stället för militärtjänstgöring, få utföra annat arbete för statens räkning, kommer jag gifvetvis att hemställa därom, men kan Riksdagen finna en bättre lösning af frågan, så har jag ingenting däremot. Man skulle möjligen kunna tänka sig, att genom begränsning af straffet så till vida, att t. ex. den som vägrat och därför ådömts och undergått straff 3 à 4 gånger, om med dessa straff också skulle följa, att den sålunda dömd, så att säga, förklarades ovärdig att vidare till krigstjänst nyttjas, ett sådant förfarande skulle vara en slags hjälp och lindring, men vid tanken på hur en dylik lagstiftning skulle taga sig ut, jämförd med andra länders, där i detta afseende ett friare förhållande förefinnes, kan jag icke förorda en sådan åtgärd. Och detta äfven af det förhållandet, att, huru man än betraktar dessa värnpliktige, vare sig man anser, att deras religiositet är öfverdrifven, själstillståndet abnormt eller annat fel föreligger, så lära väl upprepade fängelsestraff ändå icke kunna vara lämpligaste åtgärden att försätta dem i normalt skick. Och då de själfva samt deras närmaste anförvanter med undersåtlig vördnad anhålla — rent af bedja — att statsmakterna måtte vidtaga sådana åtgärder, att de, i stället för militärtjänstgöring, finge på annat sätt fullgöra sina skyldigheter till staten, vågar jag förmoda, att en sådan framställning icke lämnas obeaktad.»

När denna fråga senast förevar i Riksdagen, fann lagutskottet den »synnerligen behjärtansvärd». Lagutskottet, som tillstyrkte bifall till motionen, yttrade bland annat:

»Utskottet är af den mening, att en sådan på uppriktiga samvetsbetänkligheter af religiös art hvilande uppfattning vid värnpliktens utkräfvande bör af staten respekteras, där sådant utan åsidosättande af statens intresse kan ske, hvilket jämväl, såsom motionären framhåller, är fallet i flere främmande länder. Att ett dylikt åskådningssätt ej heller är

främmande för svensk rätt, framgår däraf, att gällande lag hos oss öppnar möjlighet för person af sådan lära, som ej tillstodder honom att aflägga ed, att på annat tillfredsställande sätt bekräfta riktigheten af en vid domstol afgifven utsaga.

När staten, såsom nu är fallet, genom höga straff söker reagera mot ifrågavarande värnpliktiges af religiösa motiv förestafvade insubordinationsbrott, torde det vara uppenbart, att straffet alldeles förfelar sitt ändamål. De, som däraf drabbas, anse sig lida för en rättfärdig sak, och på kamraterna vid truppen verkar tvifvelsutän de tredskandes ådagalagda motvilja mot militärtjänsten och därpå följande stränga bestraffning demoraliserande. Ur försvarets och särskildt disciplinens synpunkt torde därför deras fullständiga aflägsnande från lägerplatserna endast vara att förorda, så mycket mera som ifrågavarande värnpliktiges årliga antal är så ringa, att deras uteslutande från de med militärtjänsten förenade göromål, hvartill de nu hänvisas, icke i någon mån kan sägas minska försvarskrafterna.»

I ett särskildt uttalande, vidfogadt lagutskottets utlåtande, säger herr C. Lindhagen bland annat:

»Det enda rätta är väl, att ett dylikt så att säga andligt förhinder bör föranleda hel befrielse från värnplikten likaväl som full kroppslig oförmåga därtill.»

Då ärendet diskuterades i kamrarne, hade i Första Kammaren herrar C. Nyström, S. Wieselgren, Raul Hamilton och von Mentzer anföranden till förmån för saken. Emellertid lyckades förslaget icke vinna Första Kammarens bifall. Det afslogs utan votering. Men månne Första Kammaren icke nu skulle kunna gå med på saken? För min del hoppas jag, att så må ske.

I Andra Kammaren åter talade herrar Zetterstrand, Jansson i Edsbäcken, Eriksson i Elgered, Staaff, Branting med flera för motionen och utskottets utlåtande, som vid voteringen erhöll 91 röster mot 49, som afgifvos för afslag.

Det yrkande, som jag nu gör, är detsamma som det lagutskottet tillstyrkte år 1907, och hvilket bifölls af Andra Kammaren.

Med stöd af hvad som sålunda anförts vågar jag hemställa,

att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida och på hvilket sätt sådana värn-

pliktige, som på grund af religiös öfvertygelse finna sig af samvetsbetänkligheter förhindrade att deltaga i vapenöfning eller annan militär tjänstgöring, må i stället få utföra annat arbete för statens räkning.

Stockholm den 26 januari 1909.

J. Byström.

I motionens yrkande instämma:

Karl Otto.

Edvard Wavrinsky.

Oskar Berg.

N. A:son Berg.

J. P. Igel.
